

Llorenç Baqués i Estapé

(1935-1980)

Memòria dels actes d'homenatge
(gener - juny 2014)

HOMENATGE A LLORENÇ BAQUÉS I ESTAPÉ

PRESENTACIÓ

Joan Vilardebó Alsina

President de Viatges i Més,
Lleure solidari

Teniu a les mans el resultat en paper d'un desig que semblava irrealitzable.

Donar a conèixer una persona de la qual teníem escassíssimes referències no semblava una tasca fàcil, però alhora la seva vida ens resultava tan atractiva que semblava lògic arremangar-se i veure fins on podíem arribar.

I cal dir que des del primer dia que ens vàrem posar a caminar les portes es van anar obrint com per art de màgia.

Però no era cap mena de màgia irracional o aleatòria, sinó que sempre responia a la mateixa premissa: l'elevada qualitat humana del personatge i la seva manera de ser i treballar havia deixat un registre sòlid i persistent en el record de les persones que el van conèixer i tractar i, paral·lelament, desvetllava molta curiositat i simpatia entre aquells que no en tenien memòria directa però havien sentit parlar-ne o llegit sobre ell.

Els esdeveniments van accelerar-se amb el suport engrescador de l'Ajuntament de Castellar i el programa del merescut homenatge a Llorenç Baqués i Estapé va anar prenent vida.

El que va passar a continuació és el que trobareu en els escrits i fotografies que se'gueixen.

Gràcies pel vostre interès.

Ignasi Giménez Renom

Alcalde

El castellanenc Llorenç Baqués i Estapé, malgrat la seva mort prematura, va ser un dels primers egiptòlegs del país i un dels impulsors d'aquesta disciplina a Catalunya. A més de la gran tasca de divulgació, amb l'organització de nombroses xerrades i exposicions sobre la cultura egípcia, els seus treballs van fer possible la catalogació de les peces egípcies dels museus de Catalunya i les Illes Balears.

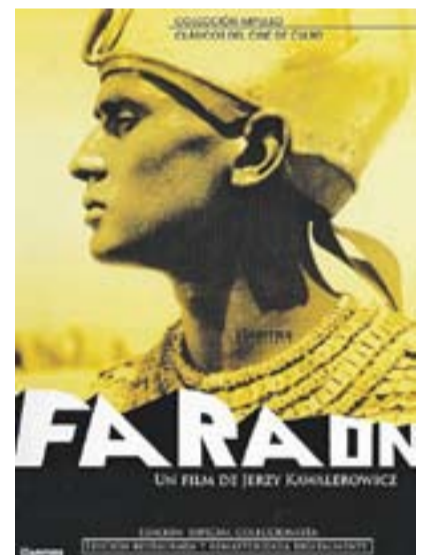
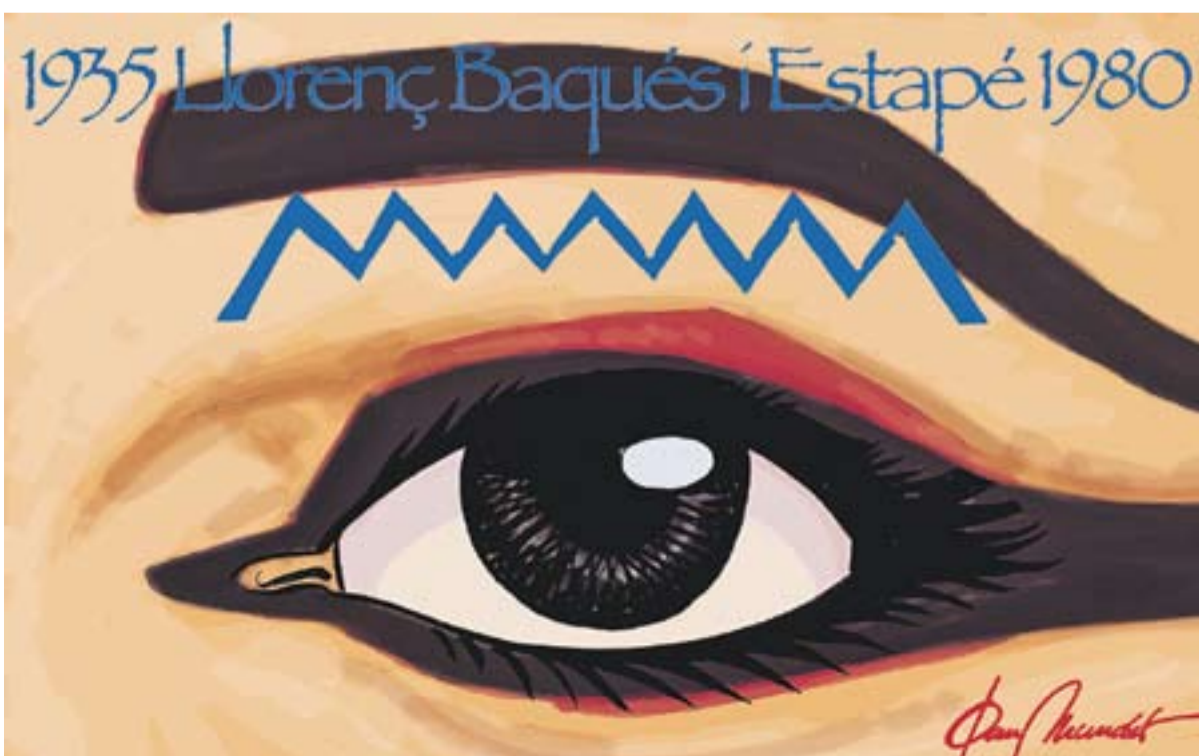
Enginyer químic especialitzat en plàstics a l'empresa Arrahona de Sabadell i professor universitari, la seva formació com a egiptòleg va ser autodidacta, basada en la constància i la meticulositat. Més enllà de la seva passió per Egipte, Baqués era una persona d'una cultura àmplia que estava fascinat per l'astronomia, el teatre, la fotografia i el cinema.

Com ha destacat el seu amic i company de recerca Josep Padró, Catedràtic d'Història Antiga, Llorenç Baqués "va ser un símbol de la dinamització cultural al Vallès als anys 70, la seva època més fructífera".

Era obligat recuperar una figura tan important i injustament desconeguda pel gran públic, i això ha estat possible gràcies a la iniciativa de "Viatges i més, lleure solidari" i al seu president, Joan Vilardebó. El fruit d'aquest esforç és la publicació que teniu a les mans.

Egipte a l'horitzó.
Il·lustració original de Joan Mundet per a L'Actual del 17 de gener de 2014.

©

© Cartell de la pel·lícula *Faraó*, de Jerzy Kawalerowicz (Polònia, 1966).

© Cartell de la pel·lícula *Sinhé el egipcio*, de Michael Curtiz (EUA, 1954).

HOMENATGE A LLORENÇ BAQUÉS I ESTAPÉ

Homenatge a L'egiptòleg castellarenc Llorenç Baqués i Estapé (1935-1980)

Actes realitzats del 24 de gener al 31 de maig

GENER 2014

DV **24**

Acte Inaugural

Presentació institucional

A càrrec de la regidora de Cultura, Pepa Martínez, i l'alcalde de Castellar, Ignasi Giménez

Presentació de la programació d'homenatge a Llorenç Baqués i Estapé

A càrrec de Joan Vilardebó, president de Viatges i Més, lleure solidari

Xerrada sobre la personalitat científica de Llorenç Baqués i Estapé

A càrrec del Doctor en Història Antiga, Catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona i amic personal de l'homenatjat, Josep Padró.

Sala d'Actes d'El Mirador
19.30 h

MARÇ 2014

DJ **20**

Cinema

Faraó (Jerzy Kavalcovicz, 1996)

Film inspirat en una novel·la de 1897

Sala d'Actes d'El Mirador
19.30 h

MARÇ 2014

DS **22**

Visita guiada

al Museu Egipci de Barcelona

CURSOS I EXPOSICIONS

Curs d'iniciació a l'art i la cultura de l'antic Egipte

Dilluns 10, 17 i 24 de febrer i 3 i 10 de març
de 19.30 a 21 h

Sala Xavier Caba d'El Mirador

Llibrereries i parades de llibres de la vila

Posada a la venda d'una publicació sobre Llorenç Baqués
Biografia, treballs i actes d'homenatge
A partir del 20 d'abril

Exposició de llibres sobre l'Art i la Cultura de l'Antic Egipte

(materials del fons de les Biblioteques associades a la Diputació de Barcelona)
Presentació de l'exposició a càrrec de l'entitat "Viatges i Més, lleure solidari"
Durant tot el mes de maig
Biblioteca Municipal Antoni Tort

Organització: Viatges i Més, Lleure Solidari
Amb el suport de l'Ajuntament de Castellar del Vallès

ABRIL 2014

DJ **03**

Cinema

Sinuhe, el egipcio (Michael Curtiz, 1954)

Film basat en la novel·la homònima de Mika Valtari

Sala d'Actes d'El Mirador
19.30 h

ABRIL 2014

DG **06**

Acte de cloenda

Lliurament de diplomes

als participants al curs d'iniciació a l'egiptologia

Lliurament del certificat

d'assistència als participants a les sortides a museus

Xerrada:

"Llorenç Baqués, un veí del meu poble: records i escrits"
A càrrec del Dr. Joan Pinyot

Instal·lació d'una placa commemorativa

a la façana de la casa de naixement de Llorenç Baqués
carre Major, 29
(antiga fonda del poble)

Copa de cava

de comiat i brindis per l'homenatjat
al Vestíbul de l'Auditori

Sala d'Actes d'El Mirador
19.30 h

L'Actual - 17/01/14 (Joan Vilardebó)

Homenatge a Llorenç Baqués (1935-1980)

Fer un homenatge a una persona que fa trenta-quatre anys que ens va deixar, no ha de sorprendre ningú si el que va fer en vida té prou entitat per ser donat a conèixer i preservat per a futurs convilatans.

Creiem que l'obra d'en Llorenç Baqués i Estapé reuneix mèrits suficients per merèixer aquest reconeixement.

A la petita entitat local "Viatges i Més, lleure solidari" ens agrada viatjar, parlar i conèixer tot allò que envolta el món dels viatges des d'un punt de vista vivencial, cultural, històric si voleu, no pas comercial. En els nostres estatuts, aprovats l'any 2004, ens definim com una entitat que promou, divulga i sensibilitza persones i col·lectius entorn als viatges i el fet cultural que representen. I la finalitat última d'aquesta tasca és aconseguir recursos econòmics per entregar a entitats socials que tiren endavant projectes sòlids amb els més necessitats, especialment malalts mentals i infants. Per això, totes les activitats que hem anat desenvolupant han anat adreçades a aconseguir fons per entregar a Suport Castellar, Aima-Salud Mental, Fundació Quetzal o Sid-Mosquitia, entre d'altres.

Però el tema que ens ocupa ara és una mica diferent: volem donar a conèixer l'obra d'un castellarenc inquiet, generós, estudiós i viatger. Volem que es recuperi la seva memòria, no pas la biografia personal que pertany a l'àmbit privat, si no algun d'aquells aspectes que van marcar molt la seva vida i que, com "Viatges i Més, lleure solidari", va voler donar a conèixer als altres per compartir plegats els coneixements i el plaer de la descoberta: Llorenç Baqués es va enamorar de l'art i de la cultura de l'Antic Egipte i va viure aquest "amor" amb passió, entrega i constància; de forma engrescada i pacient. Divulgador vocacional, no va escatimar cap esforç per donar a conèixer allò que tant l'atreia, però alhora feia un treball callat, precís, meticulós, quasi de neurocirurgia, quan analitzava peces mil·lenàries, les estudiava i n'escrivia allò que hi havia trobat. Autodidacte de formació en aquest camp (ell era enginyer químic industrial i professor universitari) té un respecte absolut per la praxi científica aplicada a la recerca arqueològica. En pocs anys va assolir entre els experts locals i

internacionals, un prestigi més que merescut. Se'l coneix, se'l aprecia i se'l respecta en els àmbits universitaris i museístics que, a vegades, són tancats i una mica gelosos dels seus camps de coneixement.

Passa el cap d'any del 1972 a Egipte, i allà es confirmen tant la profunditat de la seva passió per l'art de l'Antic Egipte com la seriositat i autoexigència en el seu treball.

Segurament era la confirmació del que tant havia somiat i que, com molts d'altres, s'havia enamorat d'Egipte abans d'anar-hi, sabedor que la realitat quotidiana actual i històrica és absolutament dolorosa per a la immensa majoria de la població d'aquell país.

Hem plantejat aquests actes d'homenatge, que duraran de gener a maig, com una oportunitat per conèixer el treball d'un castellarenc i aproximar-nos al seu univers vital, però també voldríem que fos una porta oberta a aportacions, ampliacions i reflexions entorn seu de tothom que ho desitgi i poder anar tancant, en la mesura del possible, i sota la supervisió dels experts, aquells temes que en Llorenç Baqués no va tenir temps de completar per culpa d'una mort prematura i sobtada.

Voldríem que fos un programa d'actes prou atractiu com per comptar amb la vostra participació i que cadascú hi pugui trobar un motiu d'interès sigui en les xerrades, el curs d'iniciació a l'art i la cultura egípcia o l'exposició de cloenda a la biblioteca. Gràcies per endavant per la vostra participació.

© Baqués, passejant amb el seu pare Llorenç i la seva mare Maria.

HOMENATGE A LLORENÇ BAQUÉS I ESTAPÉ

Josep Padró · Maig de 2014

Castellar del Baqués

Text informal de Josep Padró que s'apropa a la dimensió més humana del Llorenç quan es començava a moure en el món de l'egiptologia.

Després de conèixer en Llorenç Baqués l'any 1972, quan ens va presentar el Dr. Eduard Ripoll, vam tenir ocasió de col·laborar en diverses ocasions: la commemoració del 150è aniversari del desciframent dels jeroglífics egipcis per Champollion el mateix 1972; el Congrés d'Orientalistes a París el 1973; l'estudi de la mòmia egípcia de Perpinyà el 1975; l'exposició d'Art Faraònic a les Drassanes de Barcelona el 1976; o el Primer Congrés d'Egiptòlegs al Caire el 1976, entre d'altres.

El 1975 vaig llegir la meua tesi doctoral, en castellà, a la Universitat Autònoma de Barcelona, sobre "Materials de tipus egipci del Litoral Mediterrani de la Península Ibèrica". L'editorial E. J. Brill, de Leiden (Holanda) va decidir publicar-la en tres volums, però en anglès. L'anglès no ha estat mai el meu fort, però sí en canvi el d'en Baqués, de manera que li vaig demanar que m'ajudés a llegir i corregir la traducció. Durant uns quants mesos (recordo que era l'hivern), un dia a la setmana jo el passava a recollir, en sortir de classe a Bellaterra per la tarda, per casa seva a Sabadell, i anàvem a Castellar, també a casa seva, per llegir plegats el text anglès que m'havien de publicar a Holanda.

A la inversa, quan Baqués va entrar en contacte amb el Professor John Boardman d'Oxford, aquest va decidir cedir-li per publicar les fitxes que posseïa dels escarabeus egipcis trobats a l'illa d'Eivissa. A tal efecte, van concertar una entrevista al Museu Arqueològic de Barcelona, però hi havia un problema que en Baqués em va confessar: Boardman creia que Baqués era conservador d'aquell Museu, de manera que per sortir del pas l'entrevista va tenir lloc

al despatx que jo tenia al Museu com a investigador i professor de la Universitat Autònoma: no va caldre dir mentides ni donar més explicacions.

Moltes altres anècdotes li havien succeït. Cap al 1970, i quan ell ja havia estudiat la mòmia del Museu Bíblic de Montserrat, un grup d'una secta, no sé ben bé quina, van demanar permís al Monestir per posar-se en contacte amb la mòmia amb no sé ben bé quin aparell. Els monjos no es van atrevir a negar-los-el, però com que sensatament no se'n refiaven, el pare Guiu Camps va demanar a en Baqués que assistís a la sessió per tal de vigilar que la mòmia "no prengués mal", per dir-ho d'alguna manera. I com que en Baqués no volia ser reconegut, va assistir-hi amb ulleres de sol i amb una gran bufanda que li tapava la cara. D'aquesta manera va sortir retratat a la foto que algú (algun monjo) va fer de la sessió, que per cert va ser un fracàs: la mòmia no va dir res.

I una altra anècdota per acabar: al Congrés del Caire Baqués va conèixer un egiptòleg argentí que li va proposar publicar un article conjunt a una revista de Buenos Aires que ell dirigia. En Baqués va voler quedar bé i va enviar l'estudi, acompanyat de magnífiques fotos que ell mateix va fer, d'una peça excepcional: un sarcòfag de l'Imperi Mitjà del Museu Bíblic de Montserrat. Però la revista en qüestió va resultar que estava feta a ciclostil i amb paper dolent (el seu nom en llatí també estava equivocada). Però el pitjor, el que més va indignar a en Baqués era que cada foto havia quedat reduïda a una taca negra rectangular; això sí, al peu de cada una hi deia ben clar: foto Baqués.

I res més per ara. Baqués, company, no t'oblidarem mai.

Josep Padró

Catedràtic d'Història Antiga i Doctor en Filosofia i Lletres

⊙ El Dr. Josep Padró, a la conferència de presentació dels actes de l'homenatge (24 de gener de 2014).

⊙ Acte inaugural de l'homenatge (24 de gener de 2014).

L'Actual - 31/01/14 (Rocío Gómez)

El catedràtic d'Història Antiga, Josep Padró, recorda la figura de l'egiptòleg castellerenc, amb qui va compartir anys de recerca

La programació d'actes d'homenatge a l'egiptòleg castellerenc Llorenç Baqués i Estapé va arrencar el divendres 24 de gener, a la Sala d'Actes d'El Mirador, amb una xerrada de Josep Padró, catedràtic d'Història Antiga i doctor en Filosofia i Lletres, amic i company de recerca del castellerenc, un autèntic desconegut per a molts dels seus veïns.

En poc més d'una hora, Padró va dibuixar, davant d'una sala d'actes plena de gom a gom, la figura d'un home apassionat per l'antic Egipte, que en les seves estones lliures va dedicar-se en cos i ànima a l'estudi d'aquesta civilització. "Tenia facilitat per a l'estudi i per a les llengües. Parlava i escrivia perfectament diverses llengües, entre elles l'anglès i el francès, que va aprendre de manera autodidacta", recorda el catedràtic. "Ell se sentia molt anglès, sempre anava ben vestit, amb una pipa a la mà. Tenia aquella flegma britànica, i un humor molt corrosiu, tot i que sempre estava de bon humor", explica Padró. De fet, quan va adaptar la seva signatura a l'escriptura jeroglífica, un dels símbols duia a la mà una pipa, tal com ho feia Baqués.

Padró i Baqués es van conèixer el 1972 a París. El catedràtic, aleshores estudiant, va coincidir amb el castellerenc al 150è aniversari de Jean-François Champollion va descifrar l'escriptura jeroglífica. A partir d'aquest moment, ambdós van establir una amistat que els portaria a treballar junts en nombrosos estudis, com el catàleg de mòmies egípcies als museus catalans i balears, que es va publicar 20 anys després de la mort de Baqués, i que va signar a títol pòstum. "Va repassar la traducció a l'anglès de la meua tesi sobre objectes egipcis trobats a la penín-

sula, perquè la publiquessin a Holanda. En aquella època vaig venir moltes vegades a Castellar. Molts companys d'aquest món coneixiem el poble com Castellar del Baqués", assegura Padró.

Al marge de l'egiptologia, en l'àmbit professional, el castellerenc era enginyer químic especialitzat en plàstics a l'empresa Arraona de Sabadell. A banda d'Egipte també el fascinava l'astronomia, el teatre, la fotografia i el cinema. Durant uns anys va ser el crític de cinema de La Forja, i signava com al faraó Akenathon. Entre els seus amics es comptaven castellerencs il·lustres com és el cas del pintor Raimon Roca. "Va ser un símbol de la dinamització cultural al Vallès als anys 70, la seva època més fructífera. Un dels aspectes més importants de la seva trajectòria va ser la divulgació, amb xerrades i exposicions com la mostra itinerant de l'Art Faraònic, per potenciar l'egiptologia a Catalunya", afegeix Padró. El catedràtic reconeix que Baqués també era un gran fotògraf, "molt curós" amb les instantànies amb que documentava els seus treballs amb les col·leccions egípcies dels museus catalans, deixant el testimoni "d'unes diapositives que no tenen preu".

El 1961 Baqués va fer el seu primer viatge a Londres, i no va ser fins una dècada després quan va trepitjar per primera vegada Egipte, deu anys durant els quals va participar en nombrosos congressos internacionals sobre egiptologia, i va establir vincles amb institucions europees, amb qui col·laborava com a representant espanyol, recuperant la petjada de la civilització egípcia a la península Ibèrica. Entre les publicacions de Baqués destaquen el catàleg del

Museu Episcopal de Vic, la galeria egípcia del Museu Balear, on va executar la identificació dels personatges, o la investigació sobre la relació dels escarabeus egipcis d'Eivissa amb la fundació de la ciutat i les seves arrels fenícies, publicat el 1975. Com a bon egiptòleg, la història de Baqués també està envoltada de misteri i de les famoses malediccions que la cultura popular atribueix a l'estudi d'aquesta antiga civilització. "Diuen que aquests escarabeus d'Eivissa estan maleïts. Els tres egiptòlegs que els van investigar van morir joves, un d'ells ofegat al desert. Són anècdotes i jo no hi crec", conclou Padró.

⊙ Maqueta de la barca ritual que van fer entre Llorenç Baqués i Francesc Hernández i pintada per Raimon Roca. (foto cedida pel Dr. Josep Padró).

HOMENATGE A LLORENÇ BAQUÉS I ESTAPÉ

Joan Pinyot i Garròs · Maig de 2014

La família Baqués

ELS BAQUÉS DE SABADELL

Els Baqués, amos de la Fonda Sant Esteve de Castellar, tenen les seves arrels a Sabadell. Reconeguts fabricants de paper i especialitzats en la manufactura de llibrets de fumar des de mitjans del segle XIX, tenien casa a la plaça Major núm. 18² cantonada amb el carrer de Manresa, en un edifici avui dia desaparegut a causa de les reformes urbanes de Sabadell que suprimiren l'antiga Plaça tot eixamplant l'antic Carrer de Manresa.

© Casa i magatzem Baqués. Plaça Major cantonada c. de Manresa. Sabadell finals del segle XIX¹.

Marian Burguès parla a les seves memòries d'aquesta casa Baqués a la plaça de Sabadell³ des d'on Joan Baqués i Sastachs expedia arreu,⁴ àdhuc a l'estranger.

Entre els personatges de cognom Baqués sabadellencs trobem Eulàlia Baqués, casada amb el batlle de Sabadell Joan Plans i Costa (1816-1900), residents al Raval de Dins, on tenien un comerç de colonials i drogueria, i pares de Josep Plans i Baqués (Sabadell, 1857-1909), organista, compositor i mestre de capella.

El 1867 es documenta un fabricant de teixits Josep Baqués amb domicili a la Rambla⁵. Pau Font i Baqués fou regidor de Sabadell el 1872-1873.

Tenim també notícia de l'establiment tipogràfic de Joan Baqués i fills a Sabadell situat al carrer Calderón. Entre d'altres, els Baqués impressors imprimiren l'obra d'Antoni Bosch i Cardellach *Memorias de Sabadell antiguo y su término* (1882) i la de Manuel Ribot i Serra *Origen y progresos de Sabadell* (1882).

© Paper de fumar de Joan Baqués i Sastach.

© Amb l'advertència: "Papel bueno para el pecho".

ELS BAQUÉS CASTELLARENCS

La família sabadellenca formada per Llorenç Baqués i Saronellas, la seva muller Mònica Argemí (filla de Sant Feliu de Codines) i els fills d'ambdós, Llorenç [Sabadell, 1876-Castellar, 1938] i Maria, s'estableix al carrer Major núm. 25 de Sant Esteve de Castellar (nom oficial del poble en aquell temps) en una data compresa entre 1876 i 1889.

En arribar a Castellar, Llorenç Baqués i Saronellas es dona d'alta de contribució industrial i el 12/5/1889 el trobem en la relació de castellarencs que s'adrecen a la marquesa de Castellar, Emília Carles, per agrair-li l'obra de l'església nova.

En una data encara no precisada, però del tot segur que ja en ple funcionament l'any 1907, inauguren la Fonda Sant Esteve al mateix immoble del carrer Major on viuen, en la qual els Baqués nouvinguts més els que naixeran a Castellar del Vallès treballen fins al tancament de l'establiment, servint menjars a diari i oferint servei d'habitacions.

La segona generació de fondistes, en Llorenç Baqués i Argemí i la seva muller, la castellarenca Raimunda Bassany i Sellés [Castellar, 1880-1942], tenen tres fills: Llorenç, Assumpció i Teresa, i treballen tota la vida a la fonda. L'Assumpció passa a viure a Tudela en casar-se amb el sastre Joan Oliveras, i la Teresa mor jove, amb

© Vista parcial del c. Major.

© Fonda Sant Esteve. Menjador de baix.

13 anys de vida.

Llorenç Baqués i Argemí mor en plena guerra civil, l'any 1938. En aquesta moments el fill gran és presoner a Camposancos (Pontevedra), essent alliberat definitivament el 10/5/1939. En tornar a Castellar pren el relleu al capdavant de la Fonda Sant Esteve: la tercera generació, Llorenç Baqués i Bassany, casat amb Isabel Estapé i Sellent, pares del quart Llorenç de la família, nascut el 1935.

En no prosseguir en Llorenç Baqués i Estapé la tradició familiar i dedicar-se a la indústria, el matrimoni format per Llorenç i Isabel atén fins a la seva vellesa la direcció de la fonda fins que la clausuren el 20/3/1965, i un cop jubilats passen a viure amb el fill Llorenç a la ronda Zamenhof de Sabadell.

Llorenç Baqués i Estapé viu a la Fonda i coneix bé el negoci però decideix no continuar amb el negoci familiar. Un cop llicenciat en Enginyeria Química, treballa a la casa Arraona, S. A. de Sabadell, on mor treballant als 44 anys.

Dotat d'una gran curiositat pel món de la ciència, l'astronomia, els idiomes, la fotografia, el cinema i principalment l'egiptologia, Llorenç faria d'aquesta afeció el nord de la seva vida dedicant-hi hores i hores d'estudi, de viatges, de treball i de publicacions científiques, on estudia minuciosament les peces egípcies existents als museus dels territoris de parla catalana.

Tot i ser autodidacte, es relaciona amb els egiptòlegs del seu temps i el món oficial universitari li reconeix la seva vàlua donant a conèixer la seva importància.

A Sabadell la Societat Catalana d'Egiptologia, la Fundació Bosch i Cardellach i la Generalitat de Catalunya li reten un homenatge pòstum amb la realització d'uns cursos sobre egiptologia celebrats el 2010 i dedicats a la seva memòria.

El seu poble nadiu, Castellar, l'homenatja també en uns actes acadèmics celebrats el 2014 que es clouen amb la col·locació d'una placa commemorativa a la façana de la casa on va néixer i viure, la Fonda Sant Esteve de Castellar, i una petita publicació sobre la seva vida i obra científica.

¹ Miquel Carreras i Costajussà: *Elements d'història de Sabadell*. Sabadell, 1967. Pàgina 689.

² Martí de Riquer: *Quinze generacions d'una família catalana*. Barcelona, 1998. Pàgina 1.242.

³ Marian Burguès: *Sabadell del meu record*. Any 1929.

⁴ Miquel Carreras i Costajussà: *Elements d'història de Sabadell*. Sabadell, 1967. Pàgina 689.

⁵ Josep Sardà, Agustí Rius: *Guia històrica, estadística y geogràfica de Sabadell*. Sabadell, 1867.

HOMENATGE A LLORENÇ BAQUÉS I ESTAPÉ

© Llorenç Baqués, en plena joventut.

L'Actual - Forja 31/01/14 · (Josep Vidal)

En l'homenatge a l'egiptòleg Llorenç Baqués i Estapé

Ha estat una sorpresa molt agradable que l'entitat "Viatges i més, lleure solidari", encapçalada per l'amic Joan Vilardebò, hagi pres l'iniciativa de fer un gran homenatge al nostre recordat i enyorat amic Llorenç Baqués, un castellarenc de pro injustament oblidat, fins ara, pels escassos cercles culturals del nostre poble.

En Llorenç, persona d'una intel·ligència fora del comú, va ser un dels científics més destacats de l'empresa química Arrahona, de Sabadell, on va treballar com a enginyer químic fins el moment de la seva sobtada mort l'any 1980. També era un gran aficionat al cinema que va enlitzar sempre, fins i tot sent cofundador del cinefòrum que hi va haver a Castellar durant molts anys. Però tot i ser un destacat professional, la seva passió des de la infantesa va ser l'egiptologia.

L'egiptologia va ser el que ens va unir en una sincera amistat. Recordo amb nostàlgia aquells vespres en el seu estudi, un petit annex que es va construir en el pati de casa seva, la fonda del carrer Major. Allà durant anys em va fer partícip dels seus estudis sobre els escarabeus, els ushabs i especialment de les seves investigacions sobre les mòmies egípcies que hi havia

en els museus catalans, estudis que va publicar en els butlletins de l'Institut de Prehistòria i Arqueologia de la Diputació de Barcelona i que van ser altament valorats pel món científic del nostre país i de fora. També recordo amb admiració com traduïa l'escriptura jeroglífica amb una facilitat sorprenent, tenint en compte que no era un egipciòleg professional.

Recordo al Llorenç com un amic sincer i generós. Entre els molts presents que em va fer n'hi ha un que guardo amb emoció, és el llibre *El Arte en Egipto*, publicat a l'any 1915 per Gaston Maspero, el gran egipciòleg francès, a les hores director del Servei d'Antiguitats Egípcies d'El Caire, un llibre de molt valor històric i per mi de gran valor sentimental. Per la meua part procurava ajudar-lo en tot el que podia: fent i preparant diapositives per les seves conferències i fins i tot acompanyant-lo d'ajudant quan convenia.

Celebro que es faci justícia a la seva memòria i demano la participació en aquest homenatge de tots aquells castellarencs interessats en la cultura del país dels faraons. Estic segur que en gaudiran perquè recordar l'obra d'en Llorenç Baqués és un plaer i un deure de tots envers la seva figura.

© Baqués comença seriosament el camí d'Egipte (British Museum Londres, 1961).

Abril de 2014 · Miquel Estapé i Jam

Homenatge a Llorenç Baqués i Estapé

L'any 1980 moria el meu cosí Llorenç, quan jo tenia 16 anys. La família ja era curta aleshores i encara es va escurçar molt més. La seva vida terrenal es va truncar fins que el Joan Vilardebò ha fet possible, passats 34 anys, juntament amb un reduït cercle de persones, que convisqui per uns dies entre nosaltres.

Com dirien alguns dels professors i companys seus, i que també han volgut acompanyar-los en aquestes jornades egipciològiques, en Llorenç no ha ressuscitat, com tampoc ho feien els seus adorats faraons, sinó que s'ha eternitzat a les nostres ments. Un homenatge dignifica ambdues parts: tant els homenatjadors com els homenatjats. A l'homenatjat li devem el respecte per tot allò que ens va deixar en vida, fruit del seu esforç i tenacitat. Als homenatjadors els devem el respecte per tot el que fan, fruit de la seva devoció i del seu amor altruista.

Sense cap mena de dubte, aquest homenatge a en Llorenç ha de ser i és la perfecta culminació a la fascinació que li deuria produir la màgia i el misteri de l'Antic Egipte: perdurar entre nosaltres més enllà de la vida entre els vius, al món de les tenebres en mans d'osiris. Eduard Punset es preguntava: "Hi ha vida abans de la mort?". En el cas d'en Llorenç Baqués és clar que hi va haver vida abans... I després de la mort. És la sublimació a la seva fascinació per l'estudi de l'egiptologia, de la seva admiració pels escarabeus, símbols de la nova vida, com l'homenatge que li hem retut entre tots els presents i els que han pogut seguir els actes que ens han portat avui aquí.

Només em resta mencionar la seva fervent admiradora que durant tots aquests anys l'ha homenatjat dia rere dia, i que lamentablement avui tampoc és entre nosaltres: la seva tia Maria Rosa Estapé. Ella ha estat la modesta guardiana d'alguns records-ofrenes del seu sepulcre que ens han aprofitat a la seva persona. De forma inesperada tot encaixa. Ha estat un homenatge perfecte. Sort que Howard Carter ja no podrà profanar la seva tomba...

Gràcies a tots.

© Baqués era enginyer químic especialitzat en plàstics i treballava al laboratori de l'empresa Arraona de Sabadell.

HOMENATGE A LLORENÇ BAQUÉS I ESTAPÉ

lactual.cat - 06/04/14 · (Sergio Ruiz)

En memòria de Llorenç Baqués

Els homenatges a Llorenç Baqués i Estapé, enginyer químic i egiptòleg castellanenc, han continuat aquest diumenge al matí amb l'acte de memòria a la seva persona que s'ha celebrat a la Sala d'Actes d'El Mirador. El record a l'egiptòleg castellanenc s'ha arrodonit amb el descobriment de la placa a la façana de la casa on Baqués va viure.

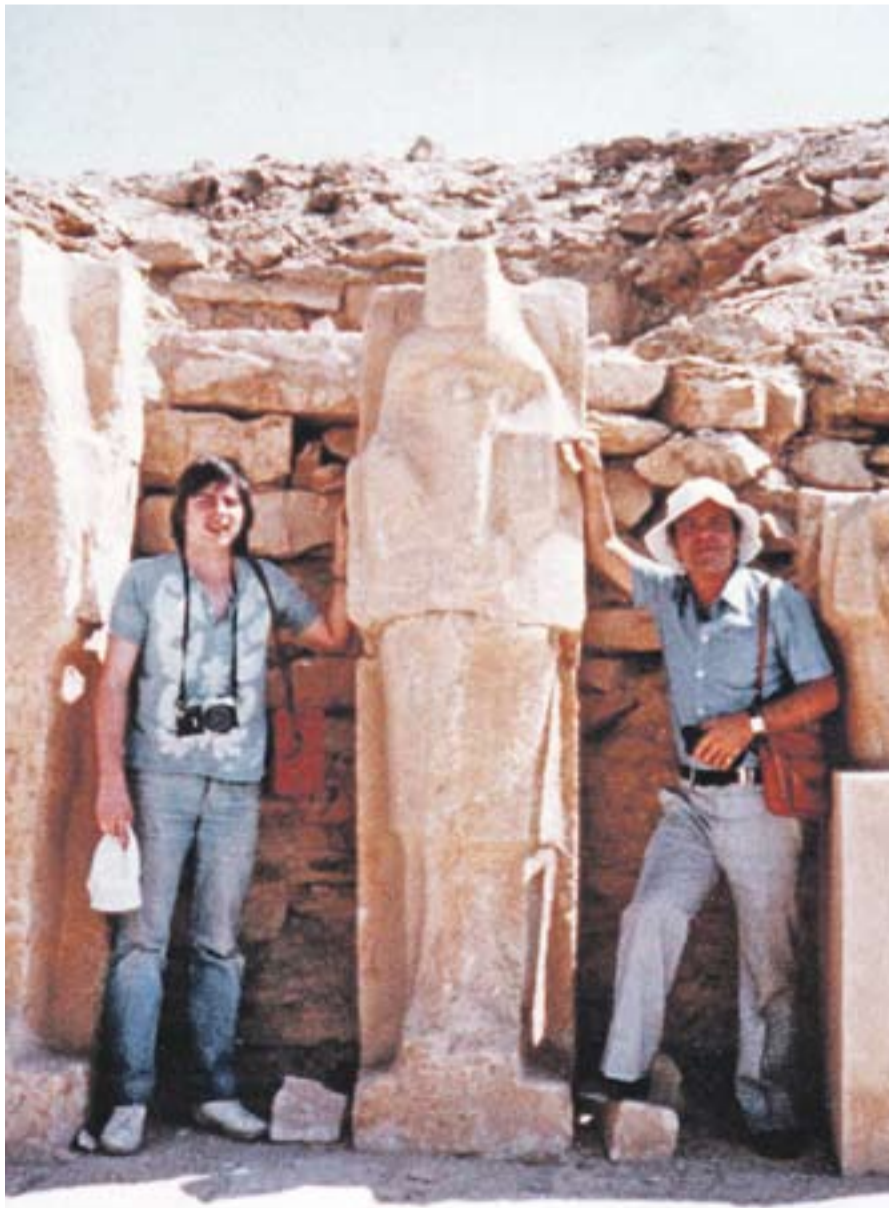
A la Sala d'Actes d'El Mirador s'han recordat els aspectes més rellevants de la vida de Llorenç Baqués i sobretot la seva vinculació amb Castellar. Així doncs, mitjançant un recull de fotografies i altres fonts antigues, Joan Pinyot ha desvetllat els orígens de les famílies Baqués i Estapé i la història de la fonda, on vivia la família Baqués, situada avui dia al número 11 del carrer Major. També s'ha destacat l'obra del personatge, amb 25 publicacions en tan sols 11 anys, convertint-se així en un referent de l'egiptologia. "Baqués va aportar els primers treballs rigorosos a l'egiptologia catalana sense haver estudiat mai res relacionat amb aquest àmbit. Sent una persona que venia d'una altra carrera, va ser un autodidacte d'un nivell excepcional i, en molt pocs anys, era més conegut a l'estranger que aquí", explica Joan Vilardebò, president de l'entitat Viatges i Més. També s'ha repassat la relació de Baqués amb la vila, on participava de manera molt activa. "Va ser un

adolescent molt actiu. Participava al teatre, va fundar el cineclub, escrivia a la Forja... Feia tantes coses com els seus estudis i la seva feina li permetien. No era d'aquells savis enclaustrats en els seus llibres, sinó que vivia molt", assegura Vilardebò.

En acabar la xerrada, els més de 30 assistents, molts dels quals el van conèixer en vida, van posar en comú aspectes relatius a la personalitat de Llorenç Baqués i la seva manera de fer les coses. "Llorenç Baqués era una persona molt intel·ligent, amb uns interessos molt definits, un treballador incansable, una bona persona, i tothom qui l'ha tractat coincideix amb tots aquests aspectes", afirma el president de l'entitat Viatges i Més. Tot seguit, Vilardebò ha fet entrega d'uns diplomes als assistents al curs d'iniciació a l'Antic Egipte.

Un cop finalitzat l'acte, els participants s'han desplaçat al número 11 del carrer Major per descobrir la placa commemorativa allà on va viure Llorenç Baqués. Finalment, la trobada ha conclòs amb un brindis a El Mirador. Continuant amb els actes commemoratius, durant tot el mes de maig, la Biblioteca Antoni Tort comptarà amb una col·lecció de llibres i guies d'Egipte. L'acte de presentació serà el 6 de maig a les 19.30 h a la Biblioteca.

© 1r viatge a Egipte. Cap d'any de 1972.

lactual.cat - 25/04/14 · (Joan Vilardebò)

Un nou veí al carrer Major

Des del dia sis d'abril, tothom pot saludar el nou veí que ha tornat al carrer Major, a la casa on va nàixer l'any 1935, en els números 9 i 11, a l'antiga fonda del poble, la coneguda Fonda Baqués, lloc de reunions, convits, casaments, balls i ressopons.

Aquell dia un bon grup de persones vàrem assistir al "renaixement" essencial d'en Llorenç Baqués i Estapé. Va protagonitzar la sessió a la sala de l'Auditori la veu i els coneixements de l'amic Joan Pinyot qui, de manera molt amena i participativa, ens va anar descabdellant la història i la presència dels Baqués a Castellar i el seu arbre genealògic fins als nostres dies. Amb fotografies i documents de l'època ens explicà anècdotes, vivències i comentaris, que ens ajudaren a completar l'esbós personal del Llorenç, personatge que ens ha anat fascinant a tots a mesura que l'hem anat coneixent més. Joan Pinyot en destacava un tret essencial: la seva capacitat i qualitat de treball. En deu anys va passar de ser un autodidacte desconegut en el món de la egiptologia (recordem que en els anys 70 no hi havia cap universitat catalana amb càtedra d'egiptologia) a ser reconegut internacionalment, participant en congressos i editant una ingent quantitat de treballs essencials encara avui en dia pel rigor i solvència de les seves anàlisi. Tots els seus companys científics s'adreçaven a ell amb el nom de "Professor Baqués".

I encara li quedava temps pel teatre, el cineclub, la fotografia, xerrades divulgatives, cursos tècnics de la seva professió i atendre, sol·lícit, la seva família. Era l'antítesi del savi entaforat en els llibres i completament aïllat de la vida real. Vital, actiu i participatiu, els testimonis dels seus amics Josep Vidal i Francesc Hernández, anaren en la mateixa línia.

Repartits els diplomes de participació en el curs d'iniciació i en l'organització dels actes d'homenatge, ens dirigírem cap al carrer Major per descobrir aquest "nou veí" que dona nom a l'escriu: una placa de metacrilat tèrmic transparent (recordem que en Llorenç era enginyer químic especialitzat en plàstics innovadors) que ens presenta unes imatges egípcies i una fotografia en blanc i negre de quan tenia l'edat d'anar covant les il·lusions que faria realitat uns anys més tard. Al costat dret, un text molt breu ens informa del motiu i el perquè de la placa.

Per tancar l'acollida d'aquest nou veí teníem en fresc, al saló d'El Mirador, una mica de cava i en Miquel Estapé ens va sorprendre obsequiant-nos amb unes excel·lents pastes egípcies que només la bona educació va fer que no les devoréssim amb quatre queixalades. Gràcies, Miquel.

I gràcies a tots per la participació en aquests actes d'homenatge i alhora que esperem retrobar-vos a l'exposició que sobre llibres i guies de viatge a Egipte, inaugurarem a la Biblioteca Antoni Tort el proper 6 de maig i cloureu el 10 de juny. Fins llavors!

© Xerrada del Dr. Joan Pinyot sobre la figura de Baqués el dia 6 d'abril de 2014.

Placa descoberta a l'antic domicili de Llorenç Baqués i Estapé al carrer Major número 9-11, el dia 6 d'abril de 2014.

FOTOS: QUIM PASCUAL

HOMENATGE A LLORENÇ BAQUÉS I ESTAPÉ

Relació museus de Catalunya amb col·leccions i peces egípcies estudiades per Llorenç Baqués i Estapé:

Museu de l'Orient Bíblic de Montserrat

www.museudemontserrat.com
museu@larsa-montserrat.com

Museu Episcopal de Vic

www.museuepiscopalvic.com
informacio@museuepiscopalvic.com

Museu Víctor Balaguer de Vilanova i La Geltrú

www.victorbalaguer.cat
informacio@victorbalaguer.cat

Museu d'Arqueologia de Catalunya

www.mac.cat

Museu Bíblic de Mallorca

museubiblic.wordpress.com
museubiblic@gmail.com

Museu Darder de Banyoles

www.museusdebanyoles.cat/darder
musedarder@ajbanyoles.org

Museu d'Història Natural de Perpinyà

http://www.mediterranees.net/museum
catalogne@mediterranees.net

Bibliografia essencial de Llorenç Baqués:

A causa de la seva mort sobtada i prematura als 44 anys, en Llorenç Baqués no va deixar una bibliografia d'autor de contingut específic per ser editada. Es dedicà, fonamentalment, a publicar articles científics en revistes especialitzades exposant els resultats de les seves recerques i actualment ho podem consultar a les biblioteques dels museus citats i institucions més específiques, com ara la Societat Catalana d'Egiptologia o la Biblioteca Nacional de Catalunya.

A les revistes "Ampurias" i "Información Arqueológica", a partir dels anys 63-64 fins al 1974, podem trobar fàcilment els seus escrits i gaudir de la seva erudició en l'estudi dels escarabeus egipcis, aspectes concrets de les vides dels faraons Akhenaton i Tutankhamon, o les mòmies egípcies que es troben als museus de Catalunya i Balears.

Recull de premsa

www.castellarvalles.cat - 13/01/2014
"Diverses activitats homenatjaran l'egiptòleg castella-
renc Llorenç Baqués entre els mesos de gener i maig"

lactual.cat - 15/01/2014 (Marina Antúnez)
"Homenatge a l'egiptòleg Llorenç Baqués"

L'Actual - 17/01/14 (Joan Vilardebò)
"Homenatge a Llorenç Baqués i Estapé (1935-1980)"

Forja - 24/01/14
"Naixement del cineclub a Castellar" (J. Daví Pascuet)
"L'últim cineclub" (Joan Montes)
"Avui divendres comença l'homenatge a l'egiptòleg
castellarenc Llorenç Baqués i Estapé (1935-1980)"

L'Actual - 31/01/14 (Rocío Gómez)
"Castellar del Baqués"
"El catedràtic d'Història Antiga, Josep Padró, recorda la fi-
gura de l'egiptòleg castellaenc, amb qui va compartir anys
de recerca"

Forja - 31/01/14 (Joan Vilardebò)
"Descobrim Llorenç Baqués"

Forja / L'Actual - 24-31/01/14 (Josep Vidal)
"En l'homenatge a l'egiptòleg Llorenç Baqués i Estapé"

Forja 04/04/14 (Joan Vilardebò)
"Convidar tothom"

L'Actual - 04/04/14 (Marina Antúnez)
"Conèixer coses d'Egipte és com ficar-se en un conte"
"El president de l'entitat Viatges i Més ha estat l'impulsor de
l'homenatge a l'enginyer químic i egíptòleg castellaenc, Llo-
renç Baqués"

lactual.cat - 06/04/14 (Sergio Ruiz)
"En memòria de Llorenç Baqués"

Forja - lactual.cat - 11-25/04/14 (Joan Vilardebò)
"Un nou veí al carrer Major"

Forja - 09/05/14 (Biblioteca Antoni Tort)
"Inaugurada l'exposició sobre art i cultura a l'Antic Egipte."

Agraïments

Els actes d'aquest homenatge no haurien estat possibles sense la col·laboració de les següents institucions, entitats o persones:

Ajuntament de Castellar del Vallès
Arxiu d'Història de Castellar
Noemí Aguilera
Ramon Arasa Rocavert
M. Mercè Arnau Germà
Biblioteca Antoni Tort
Club Cinema Castellar
Miquel Estapé Jam
Forja
Francesc Hernández
L'Actual
Joan Mundet
Carme Muñoz
Museu Egipci de Barcelona
Josep Padró
Joan Pinyot
Francesc Sagrera
Societat Catalana d'Egiptologia
Josep Vidal
Maria Antònia Vilardebò

Edició:

estima
CASTELLAR

VIATGES i MÉS
lleure solidari

Recull d'imatges

① El dos Llorenç Baqués, pare i fill.

② Baqués era una persona molt activa i participava del teixit associatiu. A la imatge, en una representació de l'Esbart Teatral.

③ Baqués, acompanyat de la família i personal de la fonda al pati de l'establiment del carrer Major (1953).

④ Escena familiar. Llorenç Baqués amb els seus cosins (1968).

⑤ A la fonda del carrer Major (1953). Baqués, ben acompanyat.